

Norge i Europa

REGJERINGENS ARBEIDSPROGRAM
FOR SAMARBEIDET MED EU

2016

Utenriksdepartementet

Innhold

Viktige forhandlinger i 2016	5
EØS-midlene	5
Handel med landbruksprodukter	5
TTIP	5
Felles oppfyllelse av klimamålsettinger	5
Norsk deltakelse i tilsyn og byråer	6
Økt konkurranseevne og verdiskaping	6
Ny vekst og bedre rammebetingelser	6
Markedsadgang for fisk	7
Et digitalt indre marked	7
Bedre regelverksutforming	8
Arbeidskraft over landegrensene	8
En fremtidsrettet forbrukerpolitikk	8
Bedre kvalitet i forskning og utdanning	9
Fra utdanning til arbeid	9
Forskning for fremtiden	9
En ambisiøs klima- og energipolitikk	9
Klima- og energipolitikken fram mot 2030	9
EUs energiunion	10
Økt trygghet og sikkerhet	11
Utenriks- og sikkerhetspolitikk	11
Stabilitet og samarbeid i EUs nærområde	12
Indre sikkerhet og beredskap	12
Demokrati og menneskerettigheter i Europa	13
En helhetlig migrasjonspolitik	13
Styrking av yttergrensekontrollen	13
Flyktninger og asylsøkere	14
Årsakene til migrasjon, samarbeid med tredjeland	14
Samarbeid om integrering	15

Forord

Norge samarbeider tett med EU. Store og små begivenheter og ulike politiske initiativ på europeisk nivå har direkte konsekvenser for oss gjennom vårt medlemskap i EØS, Schengen-samarbeidet og en rekke andre avtaler.

EØS-avtalen er bunnplanken i dette samarbeidet. Avtalen sikrer at Norge nyter godt av fri bevegelse for personer, varer, tjenester og kapital. Den gir norske bedrifter adgang til et hjemmemarked av 31 land og 500 millioner mennesker. Et felles europeisk regelverk sikrer at de konkurrerer på like vilkår som bedrifter i EU. Slik trygger vi norske arbeidsplasser og norsk velferd.

2016 blir et kritisk år for Europa. Migrasjonsstrømmen inn i Europa har stilt det europeiske samarbeidet på prøve, og Schengen-systemet må gjennomgås på nytt for å sikre fortsatt fri grensepassering i Europa.

Den økonomiske veksten er fremdeles relativt svak og ujevnt fordelt. Utviklingen i Hellas og enkelte andre land er fortsatt svak. Et sentralt EU-land som Storbritannia revurderer sin deltakelse i det europeiske samarbeidet, mens andre land har valgt regjeringer med større fokus på nasjonale interesser.

Samtidig fortsetter arbeidet som før i EUs organer. Økt vekst og høyere sysselsetting er fremdeles målsettingen som i størst grad preger Kommisjonens agenda. Migrasjonsspørsmålet må fortsatt håndteres på europeisk nivå. Kommisjonen ønsker å videreføre arbeidet for et mer effektivt EU, med større vekt på de store sakene og mindre fokus på de små. EU vil også spille en sentral rolle i arbeidet med å redusere klimautslippene og i fornyelsen av europeisk energipolitikk.

Regjeringens EU-strategi for perioden 2014-2017 angir hovedlinjene i norsk europapolitikk. Disse svarer i stor grad på de utfordringene Europa nå står ovenfor. Strategiens fem satsingsområder bygger på regjeringens politiske plattform: Konkurranseskraft og verdiskaping, forskning og utdanning, klima- og energi, justis- og migrasjon og utenriks- og sikkerhetspolitikk. På disse områdene gjør regjeringen en særlig innsats for å fremme norske interesser i utviklingen av europeisk politikk.

I 2015 har vi blant annet gitt et omfattende innspill til utarbeidelsen av EUs strategi for utviklingen av et digitalt indre marked. I tillegg har vi spilt inn til flere av Kommisjonens høringsrunder om oppfølgingen av enkeltelementer i denne strategien. Vi har opprettet en løpende dialog med Kommisjonen og EUs medlemsland om arbeidet med EUs energiunion og besluttet at Norge ønsker å inngå i EUs arbeid for felles oppfyllelse av målsettingen om reduksjon i utslipp av klimagasser. Vi har også bidratt i EUs arbeid for å bistå båtflyktninger i Middelhavet. Dette arbeidsprogrammet viser hvordan vi ønsker å videreføre dette arbeidet i året som kommer.

EØS-avtalen er basert på et indre marked med felles regelverk og like spilleregler. Innsatsen for å redusere etterslepet av vedtatte rettsakter som ikke er innlemmet i EØS-avtalen fortsetter med full styrke også i 2016.

Forhandlingene om EØS-midler for perioden 2014-2021 ble avsluttet i 2015 og avtalen forventes formelt vedtatt våren 2016. Samtidig ble vi enige om nye betingelser for markedsadgang for fisk. I 2016 vil regjeringen fremforhandle rammeavtaler med mottakerlandene om bruken av EØS-midlene.

Regjeringen vil at det i europapolitikken legges mer vekt på tidlig vurdering av potensialet for nordisk samarbeid. Når det gjelder gjennomføring av EU/EØS-regelverk vil bedre nordisk samordning lette fri bevegelse av varer, tjenester, personer og kapital, forebygge nye grensehindre og styrke nordisk konkurransekraft. Det bør også søkes flere fellesnordiske innspill til europeisk politikktutforming. Aktiv bruk av den nordiske plattformen i tidlig fase kan sikre større gjennomslag i EU.

Vi vil fortsette arbeidet for en åpen og inkluderende europapolitikk. Europapolitikken er et nasjonalt lagarbeid. Vi håper at arbeidsprogrammet for 2016 kan være et godt grunnlag for det arbeidet, og for en debatt om den europeiske utviklingen slik den påvirker Norge.

Elisabeth Aspaker
EØS- og EU-minister

Viktige forhandlinger i 2016

EØS-midlene

Helt siden EØS-avtalen trådte i kraft, har EØS/EFTA-landene Norge, Island og Liechtenstein bidratt til økonomisk og sosial utjevning i Europa gjennom EØS-midlene. Forhandlingene om en ny støtteperiode (2014-2021) ble avsluttet sommeren 2015. Avtalen forventes endelig godkjent og signert i løpet av våren 2016, og innebærer at Norge årlig skal bidra med omlag 3,3 milliarder kroner (388 millioner euro) til de 15 minst velstående landene i EU.

I 2016 vil regjeringen fremforhandle rammeavtaler med mottakerlandene om bruken av midlene. Midlene skal stimulere til vekst gjennom innovasjon, forskning, utdanning og økt mobilitet i det europeiske arbeidsmarkedet. De skal styrke Europas energisikkerhet og bidra til en offensiv klima- og miljøpolitikk. Avtalen åpner i tillegg for å utvide politi- og justissamarbeidet mellom Norge og mottakerlandene, inkludert felles innsats for å håndtere Europas migrasjonsutfordringer. Regjeringen ønsker at midlene skal bidra til å styrke det bilaterale forholdet mellom Norge og mottakerlandene.

Handel med landbruksprodukter

Norge innledet i 2015 en ny forhandlingsrunde med EU om handel med landbruksprodukter, med sikte på å liberalisere handelen, i henhold til prosedyren som følger av EØS-avtalen (artikkel 19). Forhandlingene vil bli videreført i 2016. Regjeringen vil bidra til at avtalen ivaretar Norges samlede interesser på en best mulig måte.

TTIP

Forhandlingene mellom EU og USA om en frihandels- og investeringsavtale (TTIP) fortsetter i 2016. Norges deltakelse i det indre marked og vår handel med USA innebærer at vi vil bli direkte påvirket av en slik avtale.

Regjeringen vil videreføre dialogen med EU og USA om forhandlingene. Vår primære målsetting er å sikre markedsadgang for norske varer og at regelverkssamarbeidet i EØS-området ikke svekkes som følge av en avtale. Vi støtter opp om partenes målsetting om høye standarder for helse, miljø, sikkerhet og mattrygghet. Det er viktig for regjeringen at internasjonale handelsavtaler ikke begrenser norsk folkehelsepolitikk.

Regjeringen har ikke tatt stilling til hvordan Norge skal forholde seg til en ferdigforhandlet TTIP-avtale. Vi har bedt om eksterne konsekvensutredninger for å kartlegge mulige konsekvenser for EØS-avtalen, sjømatnæringen og norsk jordbruk.

Felles oppfyllelse av klimamålsettinger

EU har forpliktet seg til å redusere utslippene av klimagasser med minst 40 prosent i 2030 sammenlignet med 1990. Norge har vedtatt tilsvarende mål for utslippsreduksjoner som EU, og regjeringen ønsker å inngå en avtale med EU om felles oppfyllelse av klimaforpliktelsene for 2030, jamfør Meld. St 13 (2014-2015). I tillegg til deltakelsen i EUs kvotesystem, vil Norge bidra med utslippsreduksjoner i ikke-kvotepliktig sektor ved at det fastsettes et nasjonalt utslippsmål på linje med sammenliknbare EU-land. Norges mål forventes fastsatt på samme grunnlag som for EU-landene og etter forhandlinger med EU. For Norge vil et utslippsmål for ikke-kvotepliktig sektor forutsette at vi får tilgang på fleksibel gjennomføring på linje med EU-landene.

Norsk deltakelse i tilsyn og byråer

I EU overlates stadig mer av utviklingen og oppfølgingen av felles regelverk til byråer og tilsyn med økende grad av formell vedtaks- og håndhevingskompetanse. Det er viktig for Norge å delta i byråenes arbeid. Deltakelse kan imidlertid by på utfordringer knyttet til overføring av suverenitet fra nasjonalt til europeisk nivå.

I 2014 ble Norge og EU enige om prinsippene for EØS/EFTA-landenes deltakelse i EUs finanstilsyn. Forhandlingene om den tekniske og institusjonelle tilpasningen av regelverket har tatt tid, men regjeringen håper å kunne presentere en løsning i løpet av vinteren 2016. Løsningen vil innebære overføring av myndighet og krever etter regjeringens vurdering støtte fra minst tre fjerdedeler i Stortinget.

Det pågår også samtaler med EU om vilkårene for norsk tilslutning til andre byråer og tilsyn, blant annet energibyrådet ACER og ekombyrået BEREC. Begge organene er viktige for norske interesser, og regjeringens ambisjon er å fullføre disse prosessene i 2016.

Regjeringen vil arbeide for at samarbeidet mellom nasjonale konkurransemyndigheter i EU utviders til å omfatte EFTA-landene Norge, Island og Liechtenstein, slik at konkurransereglene i EØS-avtalen håndheves mest mulig likt med reglene i EUs traktater.

Økt konkurransevne og verdiskaping

Ny vekst og bedre rammebetingelser

Behovet for omstilling i norsk økonomi krever tiltak for å skape vekst og øke konkurransevnen. For å lykkes, er vi avhengig av å samarbeide tett med våre naboland, og av et felles europeisk regelverk som sikrer reell konkurranse og like vilkår for norsk næringsliv. EUs strategi å videreutvikle det indre marked er derfor viktig for oss, og regjeringen vil formidle norske synspunkter på et tidlig tidspunkt, når sjansene for å få gjennomslag er størst. Tiltakene i strategien inkluderer blant annet å kartlegge nasjonale reguleringer av delingsøkonomien og å utvikle et nytt «tjenestepass», som skal gjøre det lettere å tilby tjenester i nye markeder.

Høsten 2015 la Kommisjonen fram et nytt forslag for EUs arbeid med sirkulær økonomien. Pakken inneholder forslag til endret avfallsregelverk og en handlingsplan (melding) med 54 punkter. Planen er sektorovergripende og fellesnevneren for de ulike elementene er ressurseffektivitet. Regjeringen vil medvirke i oppfølgingen av relevante deler av planen, i samarbeid med næringsliv og lokale og regionale myndigheter.

EUs maritime politikk og regelverk er av stor interesse for Norge. Regjeringen vil følge EUs initiativer for å utvikle en integrert maritim politikk for blå vekst, og vi vil bygge videre på vårt innspill til midtveisgjennomgangen av EUs skipsfartsstrategi.

Vi vil arbeide for å sikre reell konkurranse i forsvarsmarkedet og delta i den varslede evalueringen av EUs direktiv for forsvarsanskaffelser.

Kommisjonen la i desember 2015 frem en ny luftfartsstrategi. Et viktig mål er å bedre konkurransevnen for europeiske flyselskaper i det internasjonale marked. Kommisjonen ønsker at EU går i luftfartsforhandlinger med flere land og regioner. Det skal også satses på innovasjon og teknologi. I dialogen med EU vil regjeringen sette søkelys på de nye forretningsmodellene og dynamikken som

globaliseringen skaper. Vi vil også gi innspill vedrørende den delen av luftfartsstrategien som berører droner (i forbindelse med revisjon av EASA-forordningen).

Kommisjonens varslede tiltak for å øke bruken av veiprising og etablere et mer effektivt europeisk marked for veitransport står også sentralt i regjeringens arbeid i 2016.

Høsten 2015 la Kommisjonen frem en handlingsplan for å etablere en kapitalmarkedsunion, for å bedre små og mellomstore bedrifters tilgang til kapital. Det er også varslet et forslag om å utvikle et europeisk rammeverk for obligasjoner med fortrinnsrett. Norge og de andre nordiske landene har et godt utviklet obligasjonsmarked, og norske myndigheter vil sørge for at erfaringer fra det norske og nordiske markedet er kjent blant EUs institusjoner og medlemsland.

Kommisjonen ønsker å styrke europeisk samarbeid om å utvikle og gjenbruke metodevurderinger av nytt medisinsk utstyr, legemidler og organisering av tjenestene i helsesektoren. Vurderingene skal bidra til en mer effektiv helsetjeneste, og regjeringen ønsker at Norge skal delta i dette arbeidet.

Arbeidet med ny vekstpolitikk må ikke gå utover sosiale rettigheter. Vi noterer med glede at EU ønsker å sikre god balanse mellom arbeid og familieliv og legge til rette for økt deltakelse av kvinner i arbeidslivet. Kommisjonen har varslet tiltak på dette området i 2016, og Regjeringen vil vurdere eventuelle norske innspill.

Markedsadgang for fisk

EU er Norges viktigste sjømatmarked. EU-markedet tar over 60 prosent av all norsk sjømateksport og eksportverdien er på mer enn 40 milliarder kroner. Sjømatnæringen møter fortsatt høye tollbarrierer på viktige produkter i EU og en rekke tollfrie kvoter som bidrar til å begrense handelen og muligheten til å bearbeide produkter i Norge. Den nye avtalen mellom Norge og EU om markedsadgang for fisk skal gjennomføres i 2016 og vil bidra til å bedre handelsbetingelsene for næringen. Regjeringen vil fortsette arbeidet for å sikre frihandel for sjømat til EU-markedet.

Et digitalt indre marked

Digitalisering av samfunnet og et indre marked for digitale tjenester står sentralt i EUs strategi for å fremme vekst og sysselsetting. Kommisjonens handlingsplan for å utvikle et slikt digitalt indre marked vil bli fulgt opp med konkrete forslag i 2016. Regjeringen ønsker å medvirke i dette arbeidet. Målet er å styrke tilliten til grensekryssende e-handel, fremme universell utforming av IKT-løsninger og modernisere reglene for opphavsrett. Vi vil også følge opp fjorårets nasjonale konferanse om den digitale økonomien med et nytt arrangement, hvor EUs arbeid med den digitale agenda vil stå sentralt.

Regjeringen vil i 2016 legge frem en melding til Stortinget om vår nasjonale digitale agenda. Nasjonale innspill og tiltak vil bli koordinert med tilsvarende prosesser på europeisk nivå. Det samme gjelder for det pågående revisjonen av den norske åndsverksloven.

Europeiske regler bør bidra til at vi kan dra nytte av ny teknologi og tilgang til store mengder informasjon. Samtidig må vi ivareta forbrukerhensyn og personvernet. Revisjonen av EUs personvernpakke er i slutfasen. Det ble oppnådd politisk enighet i EU om en ny forordning og et nytt direktiv i desember 2015, og det forventes at reglene vil bli endelig vedtatt tidlig i 2016. Når forordningen skal innlemmes i EØS-avtalen er det viktig å sikre norsk deltakelse i det nye europeiske datatilsynet (European Data Protection Board).

Regjeringen støtter utviklingen av standard avtaleverk, sertifiseringer og felles databehandleravtaler på europeisk nivå, for å legge til rette for effektiv og trygg bruk av skytjenester, både for offentlig og privat sektor.

Regjeringen har gitt innspill til Kommissjonens varslede gjennomgang av reglene for elektronisk kommunikasjon (ekomreguleringen). I januar 2016 oversendte vi et overordnet fellesnordisk innspill, sammen med også Estland, Storbritannia og Belgia. Forbrukerne, næringslivet og det offentlige trenger sikre, pålitelige og innovative tjenester for elektronisk kommunikasjon. Samtidig må regelverket være balansert og reflektere at fortsatte investeringer i nettverk for elektronisk kommunikasjon og tjenester krever en godt utbygget infrastruktur.

Regjeringen skal arbeide for at EUs varslede reform av reglene for opphavsrett finner rett balanse mellom hensynet til opphavsrettighetshavere og hensynet til allmenhetens behov for informasjon, kunnskap og kultur. På dette området ønsker vi å videreføre vårt tette samarbeide med andre nordiske land, med sikte på et mulig felles innspill. Regjeringen er særlig opptatt av å verne om det nordiske avtalelisenssystemet.

Bedre regelverksutforming

Regjeringens mål om en enklere hverdag for norske borgere og bedrifter er tett knyttet til regelforenkling på europeisk nivå. Kommissjonen har innført nye metoder for å sikre kvaliteten på nytt regelverk og en fremgangsmåte for å gjennomgå og oppdatere eksisterende lovgiving. Metodene er av stor betydning for Norge, ettersom mange norske lover er utledet fra europeiske regler.

Vi vil sørge for at vårt arbeid med EU-regelverk blir tilpasset de nye rutinene, og at vi bruker muligheten til å gi innspill når nye forslag utarbeides. Vi har også ambisjoner om å bidra med konkrete forslag når EU gjennomgår eksisterende regelverk. Forenklingsarbeidet må ikke svekke standardene på områder som helse, miljø, forbrukervern og mattrygghet.

Arbeidskraft over landegrensene

Arbeidskraft fra andre EU/EØS-land bidrar til vekst og verdiskaping i Norge. Det skal fortsatt være enkelt og attraktivt å søke jobb over landegrensene i Europa. Regjeringen ønsker å bidra til at Kommissjonens varslede tiltak for arbeidsmobilitet fremmer et ordnet arbeidsliv, likebehandling av EØS-borgere og bærekraftige norske velferdsordninger.

Eksport av nasjonale velferdsgoder står høyt på den politiske dagsorden, både på europeisk nivå og i flere av EUs medlemsland. Regjeringen følger ordskiftet nøye og vil vurdere nasjonale tiltak for å sikre bærekraftige velferdsordninger. Slike tiltak skal respektere grunnleggende prinsipper om fri bevegelse og ikke-diskriminering basert på nasjonalitet.

Regjeringen deltar i det europeiske samarbeidet mot useriøse aktører i arbeidslivet, sosial dumping og skatteunndragelse, i tråd med vår egen strategi mot arbeidslivskriminalitet. Vi ønsker å delta i den europeiske plattformen mot svart arbeid. Plattformen er en møteplass mellom Kommissjonen og nasjonale myndigheter som er ansvarlige for å oppdage og hindre svart arbeid.

En fremtidsrettet forbrukerpolitikk

Trygge og velinformerte forbrukere er en forutsetning for samhandel, verdiskaping og vekst i Europa. Regjeringen ønsker å medvirke i utviklingen av en god og balansert europeisk forbrukerpolitikk. Økende netthandel og omsetning av digitalt innhold øker behovet for et felles europeisk regelverk for forbrukervern. For Norge er det spesielt viktig å kunne opprettholde en særlig reklamasjonsfrist på fem år for fysiske varer med lang forventet levetid. Regjeringen vil fremme dette synet overfor Europa-parlamentet og medlemslandene, med sikte på å få endret Kommissjonens forslag til regelverk, som ikke gir rom for å opprettholde den norske femårsregelen.

Mattrygghet er viktig, både for den enkelte forbruker og for samfunnet generelt. Det samme gjelder forsvarlig bruk og merking av legemidler. Regjeringen ønsker å videreføre dialogen med EU om antibiotikaresistens, med spesielt fokus på regelverket om veterinære legemidler. Vi vil også følge Kommisjonens påbegynte og planlagte gjennomganger (REFIT) av regelverket på mattrygghetsområdet.

Bedre kvalitet i forskning og utdanning

Fra utdanning til arbeid

Kunnskap og ferdigheter hos enkeltmennesker er avgjørende for vellykket omstilling i norsk økonomi. Utdanningssystemet skal sette folk i stand til å tenke nytt, skape arbeidsplasser og delta i fremtidens arbeidsmarked. Kommisjonen ventes å legge fram forslag til modernisering av høyere utdanning i 2016. Denne politikken omfatter tidlig innsats og kvalitet, samt sammenheng og progresjon i hele utdanningssystemet fra barnehage til og med videregående opplæring. Regjeringen har allerede formidlet norske synspunkter til Kommisjonens arbeid. Vi vil utdype synspunktene i en egen høring om moderniseringsagendaen for høyere utdanning og hente ideer fra dette arbeidet til den varslede meldingen til Stortinget om kvalitet i høyere utdanning (våren 2017).

En målrettet politikk for å øke kunnskap og ferdigheter skal lette overgangen mellom utdanning og arbeid. Kommisjonen planlegger å lansere en såkalt «skills agenda» våren 2016, og Norge skal være vertskap for et høynivåmøte om temaet i Bergen i juni, med deltakelse fra Kommisjonen og EUs medlemsland. Regjeringen følger opp gjennom en nasjonal strategi for kompetansepolitikken. Gjennom EØS-midlene skal Norge bidra til økt mobilitet blant ungdom, i kombinasjonen mellom studier, arbeid og lærlingeordninger.

Forskning for fremtiden

Deltakelse i EUs programmer for innovasjon og forskning hever kvaliteten i norsk forskning, og stimulerer til nyskaping. Regjeringen vil hjelpe forskningsmiljøer og næringsliv i Norge med å nå opp i konkurransen om Horisont 2020-midler, i tråd med regjeringens strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeidet med EU. For å lykkes, er det viktig at myndighetene både sentralt, regionalt og på lokalt nivå er aktivt med i prosessen.

Vi skal bidra til å legge premissene for EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon, slik at fremtidens satsninger i Europa bidrar til å utvikle norsk og europeisk forskning og nærings- og samfunnsliv. I samarbeidsavtalene som skal fremforhandles med hvert enkelt mottakerland av EØS-midler i 2016 vil forskning være et prioritert område.

En ambisiøs klima- og energipolitikk

Klima- og energipolitikken fram mot 2030

EU har forpliktet seg til å redusere utslippene av klimagasser med minst 40 prosent i 2030 sammenlignet med 1990. I tillegg har EU satt konkrete mål for andel fornybar energi i EUs energiforbruk og for energieffektivisering. Norge har vedtatt tilsvarende mål for utslippsreduksjoner som EU, og regjeringen ønsker å inngå en bilateral avtale med EU om felles oppfyllelse av klimaforpliktelsene for 2030.

Det viktigste virkemiddelet for å nå utslippsmålet er EUs kvotehandelssystem, med omsettelige kvoter hvor kvotemengden bestemmer samlet utslipp. EU vil redusere antall årlige utstedte kvoter i kvotesystemet for å nå et mål om 43 pst. utslippskutt i kvotepliktig sektor i 2030 [sammenliknet med 2005].

Omlag femti prosent av Norges klimagassutslipp er nå omfattet av kvotesystemet, som dekker både landbasert industri, petroleumsvirksomhet og luftfart. Norske kvotepliktige virksomheter bidrar til reduksjonene i kvotepliktige sektorer på samme vilkår som virksomhetene i EU. Norge har medvirket i revisjonen av EUs kvotehandelsdirektiv for perioden 2021-2030. Norge støtter en reduksjon av den årlige tillatte utslippsmengden. Norge har også støttet EUs vedtak om innføring av en markedsstabiliseringsreserve fra 2019. Høyere kvotepriser vil kunne stimulere til en rask og effektiv omlegging til lavutslippssamfunnet, gjennom å utvikle og bruke ny teknologi.

En avtale om felles oppfyllelse av utslippsmålet for 2030 med EU vil innebære at det også vil bli fastsatt et nasjonalt utslippsmål for øvrige norske utslipp (ikke-kvotepliktig sektor). Norges mål for utslippsreduksjoner forutsettes fastsatt på samme grunnlag som for EU-landene. Kommisjonen vil trolig legge frem forslag til revidert regelverk for ikke-kvotepliktig sektor (innsatsfordelingsbeslutningen) i løpet av andre kvartal 2016. Regjeringen har formidlet norske synspunkter og innspill til EUs institusjoner og medlemsland. EU legger opp til at noen av kuttene i ikke-kvotepliktig sektor kan gjennomføres ved et begrenset kjøp av kvoter i EUs kvotesystem og/eller ved å gjennomføre klimatiltak i andre EU-land. Norge vil benytte seg av denne fleksibiliteten på linje med EUs medlemsland.

Kommisjonen har slått fast at det er viktig å integrere klimahensyn i den europeiske veitranportpolitikken. Som ledd i dette vil Kommisjonen legge frem en plan for avkarbonisering av veitrafikken. Planen er ventet sommeren 2016. Norge har nyttige erfaringer å dele med EU, særlig når det gjelder vår utrulling av Europas største elbilpark.

2016 kan bli et merkeår for klimaspørsmål innen luftfarten. FNs luftfartsorganisasjon (ICAO) arbeider for å etablere markedsbaserte virkemidler for sektoren på generalforsamlingen til høsten. Norge støtter at det etableres et eget globalt kvotesystem for å regulere utslippene fra internasjonal luftfart etter 2020. Gjennom vår deltakelse i EUs kvotesystem og medlemskap i den europeiske luftfartsorganisasjonen har vi en tett dialog med EU og dets medlemsstater, og vi vil ta del i de EU-initiativer som tas i forkant av møtet i ICAO. Om det ikke oppnås en tilfredsstillende global klimaløsning for luftfarten, vil vi sammen med EU jobbe for å styrke det europeiske kvotesystemet.

Norsk deltakelse i Green Growth Group, en uformell sammenslutning av EU-land som ønsker en ambisiøs klimapolitikk og et stramt kvotesystem, gir gode muligheter for å fremme norske interesser og synspunkter på den europeiske arenaen.

EUs energiunion

Energiunionen er en sentral del av EUs klima- og energipolitikk frem mot 2030. I EUs strategi vises det til at man vil fremme energisikkerhet, bærekraft og konkurranseevne i EUs energisektor gjennom tiltak og initiativ innenfor fem hovedområder: Sikker energiforsyning, det indre energimarked, redusert og mer effektiv energibruk, avkarbonisering av økonomien og forskning, innovasjon og utvikling på energifeltet.

Kommisjonen foreslår tiltak innenfor hvert av de fem satsningsområdene. I februar 2016 ventes en ny pakke med initiativer: En strategi for LNG og lagring og gass, en strategi for varme og kjøling, forslag til revidert gassforsyningsikkerhetsforordning og forslag til revidert beslutning om mellomstatlige avtaler med tredjeland. Initiativene kan få stor betydning for norsk gasseksport. Regjeringen har

formidlet sine synspunkter på LNG-strategien og har presentert nye prognoser for Norges gasseksport til EUs institusjoner og sentrale medlemsland.

Et nytt styrings- og rapporteringssystem skal bidra til at EU når sine klima- og energipolitiske mål. I 2016 skal Kommisjonen legge fram forslag om blant annet «strømlinjeforming av planer og rapportering». Systemet vil kunne berøre norske interesser. Regjeringen anbefaler at det blir fleksibelt, men pålitelig, og at det bidrar på en effektiv måte til at EU når sine klima- og energimål for 2030.

Gitt Norges posisjon som stor energileverandør og del av det indre marked, vil regjeringen videreføre den tette dialogen med EUs institusjoner og medlemsland om utviklingen av energiunionen. Det er i norsk interesse at energimarkedene fungerer godt og at infrastrukturen for gass og elektrisitet forbedres. Gass er viktig for energisikkerheten i Europa, gir reduserte utslipp når det erstatter kull og kan balansere kraftsystemene når fornybarandelen øker. All eksisterende og planlagt infrastruktur for kraftutveksling fra Norge går til EU-land, og gjennom denne infrastrukturen er Norge del av et europeisk kraftmarked. Regjeringen arbeider også for at satsing på CO₂-håndtering må være en viktig del av EUs energiunion.

Innholdet i diskusjonene om energiunionen vil berøre EØS-relevant regelverk, om det indre energimarkedet, energieffektivisering og fornybar energi. Norske myndigheter har gitt innspill i EUs høringer av nytt energiregelverk. Myndighetene vil fortsette med å gi innspill ettersom nye initiativ blir lagt ut for høring i løpet av 2016, der norske interesser kan sees å bli berørt. Norge vil jobbe for et sterkere nordisk kraftsamarbeid i forbindelse med EUs utvikling av regelverk for det indre energimarkedet.

Klima og energi er et av satsingsområdene for EØS-midlene i perioden 2014-21. Regjeringen vil bruke EØS-midlene strategisk for å støtte mottakerlandenes innsats innenfor miljø, klima og energi.

Økt trygghet og sikkerhet

Utenriks- og sikkerhetspolitikk

EU har de siste årene befestet sin stilling som en sentral sikkerhetspolitisk aktør, blant annet gjennom håndteringen av Russlands folkerettsbrudd i Ukraina og deltakelsen i atomforhandlingene med Iran. Etter terrorangrepene i Paris i november 2015 ble solidaritetsforpliktelsen i EU-traktatens artikkel 42(7) tatt i bruk for første gang.

Dialogen med EU på det utenriks- og sikkerhetspolitiske feltet blir stadig viktigere for Norge, og den europeiske dimensjonen vil stå sentralt når regjeringen høsten 2016 skal legge frem en melding til Stortinget om utenriks- og sikkerhetspolitikken. Tilsvarende ønsker regjeringen å bidra med norske perspektiver til arbeidet med EUs globale utenriks- og sikkerhetspolitiske strategi, som skal ferdigstilles sommeren 2016. Sentrale tema i et norsk innspill vil være EUs arktiske politikk, samarbeidet med Russland og samarbeidet mellom EU og NATO.

Gitt Norges bidrag til europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik, ønsker regjeringen å videreutvikle den politiske dialogen med EU på dette saksfeltet. Regjeringen vil blant annet arbeide for at Norge skal kunne delta på styremøter i Det europeiske forsvarsbyrået EDA, på politisk nivå. Regjeringen vil også arbeide for å øke norsk deltakelse i EUs operasjoner. Norge deltar i tre av EUs sivile operasjoner (Kosovo, Palestina og Ukraina). Norge har dessuten tilbudt seg å delta i EUs militære treningsmisjon i Mali med inntil ti personell for ett år, med mulighet for forlengelse.

Det norske engasjementet skal bidra til et godt og velfungerende europeisk forsvars- og sikkerhetssamarbeid, hvor EU og NATO utfyller og forsterker hverandre gjensidig. Regjeringen vil videreføre samarbeidet med EU om felles utvikling av forsvarsmateriell, slik at Europa blir en mer uavhengig og strategisk relevant aktør. Vi ønsker også å delta i EUs forsøksprogram for forsvarsrelatert forskning og utvikling.

Regjeringen vil følge opp Kommisjonens etablerte initiativer og virkemidler for å styrke den europeiske forsvarsteknologiske- og industrielle basen. Norge arbeider videre for at EUs direktiv for forsvars- og sikkerhetsanskaffelser implementeres på en transparent og rettferdig måte. Kommisjonens evaluering av direktivet blir sentralt i 2016. I en ny og mer sammensatt regulatorisk situasjon er det viktig at vi har en bærekraftig strategi for å etterleve direktivet samtidig som handlingsrommet for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn utnyttes der det er nødvendig.

Stabilitet og samarbeid i EUs nærområde

Det er ventet at EUs utenrikstjeneste og Kommisjonen vil legge fram et forslag til en helhetlig arktisk politikk i starten av 2016. Gjennom utadrettet virksomhet i Brussel og dialog med EUs institusjoner og medlemsland vil regjeringen ivareta norske interesser. Det er særlig viktig å bidra til at EU fremhever havretten som det styrende rammeverket i nordområdene og Arktis, og at en god balanse mellom bruk og vern av naturressursene vektlegges.

Stabilitet og utvikling øst i Europa og på Balkan er viktig for vår sikkerhet og velferd. Norsk økonomisk støtte til landene i Eurasia prioriterer de tre landene som har inngått assosieringsavtaler med EU (Ukraina, Georgia og Moldova) og skal blant annet støtte opp om disse landenes europeiske integrasjon. Regjeringen vil videreføre dialogen med EUs institusjoner og medlemsland om samarbeidet med landene i Eurasia samt andre virkemidler, som restriktive tiltak overfor Russland.

Regjeringen vil fortsette samarbeidet med landene i Sørøst-Europa som ønsker tettere tilknytning til EU. Montenegro, Serbia og Tyrkia forhandler om medlemskap. Albania og Makedonia er kandidatland uten forhandlingsstart og Bosnia-Herzegovina og Kosovo er definert som potensielle kandidatland. Målet er stabilitet og styrking av rettsstat.

Tilpasning til EU er en av de viktigste drivkreftene for reformer. Konsultasjoner med EUs institusjoner og medlemsland er viktig for Norges engasjement i regionen. Det økonomiske samarbeidsprogrammet for kandidatland og potensielle kandidatland på Vest-Balkan skal være komplementært til EUs innsats i området. Håndteringen av økningen i antall flyktninger og migranter og konsekvensene av denne vil være sentralt for Norges engasjement i regionen i 2016.

Indre sikkerhet og beredskap

Regjeringen vil intensivere samarbeidet med EUs institusjoner og medlemsland for å møte trusselen fra terror og grenseoverskridende organisert kriminalitet. Samarbeidet spenner fra tiltak mot rekruttering av fremmedkrigere og tiltak for økt kontroll av personer som krysser Schengens yttergrense til tiltak for økt nettsikkerhet og bekjempelse av IKT-kriminalitet, samt utveksling av informasjon mellom politi og påtalemyndigheter. Viktigheten av dette samarbeidet har blitt ytterligere aktualisert gjennom terrorangrepene i Paris og København i fjor, og det betydelige antallet avvergede terrorangrep i flere europeiske land. Vi vil derfor følge nøye med på EUs revisjon av rammebeslutningen om terrorisme

Regjeringen vil også arbeide for å sikre fortsatt tett norsk tilknytning og deltakelse i Europol-samarbeidet.

Regjeringen arbeider for et helhetlig anti-radikaliseringsarbeid, der man finner en god balanse mellom kontroll og forebygging. Vi ønsker å samarbeide med EU for å finne effektive tiltak, i tråd med regjeringens handlingsplan mot radikaliserings- og voldelig ekstremisme. Samarbeidet foregår både innenfor rammene av Schengen og gjennom «Radical Awareness Network». Det er også etablert et uformelt samarbeid mellom en gruppe land har jobbet mer med problematikken rundt fremmedkrigere enn andre (kjent som «Belgia-gruppen»). Gruppen har møttes på politisk nivå i marginen av de formelle EU-strukturene og har fremmet forslag som senere har lagt premissene for diskusjoner og vedtak på EU-nivå. Norge deltar i gruppen, som er en viktig arena for vårt arbeid med disse spørsmålene.

Det skal være lett å gi og motta hjelp over landegrensene ved terroranslag, naturkatastrofer og andre alvorlige ulykker. Norge er en del av EUs samordningsmekanisme på dette området, og vi har tilgang til informasjon fra EUs Integrated Political Crisis Response. I 2015 ba fem europeiske land om hjelp gjennom mekanismen på samme tid, for å håndtere ankomsten av flyktninger og migranter.

Gjennom det nordiske samarbeidet om samfunnssikkerhet og beredskap og det nordiske redningstjenestesamarbeidet bidrar vi til å utvikle det regionale samarbeidet, i tråd med EUs overordnede politikk. I denne sammenheng, og med bakgrunn i den nordiske solidaritetserklæringen, ønsker regjeringen å styrke og konkretisere samarbeidet med de nordiske land og EU.

Demokrati og menneskerettigheter i Europa

Etablerte spilleregler for samkvem mellom stater er blitt utfordret i Europa de siste årene, og grunnprinsippene i våre liberale demokratier settes på prøve. Utfordringene tar blant annet form av brudd på folkeretten, voldelig ekstremisme, terrorisme, fremmedfrykt, intoleranse, populisme og manglende etterlevelse av menneskerettigheter. Disse tendensene gis næring av en krevende økonomisk og sosial situasjon. Europeisk samarbeid for å verne om felles verdier er derfor viktig. Regjeringen vil føre en tett dialog med EU om effektive systemer som sikrer respekt for grunnleggende menneskerettigheter og rettsstatsprinsipper.

Gjennom EØS-midlene ønsker vi å styrke sivilsamfunnet og tematiske satsingsområder som ytringsfrihet og uavhengige medier, beskyttelse av menneskerettighetsforkjempere og utsatte grupper. Vi vil også intensivere samarbeidet med mottakerlandene om politisektoren og fengselsvesenet. Regjeringen vil arbeide for at tiltak for å håndtere den endrete sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa ikke selv undergraver de verdier og prinsipper de er tenkt å forsvare, herunder ytringsfrihet og personvern.

En helhetlig migrasjonspolitik

Styrking av yttergrensekontrollen

Kontroll og registrering på yttergrensene er avgjørende for et velfungerende Schengen-samarbeid og for fri bevegelse innad i Europa. Hvert enkelt land har ansvar for kontroll av sin del av Schengens yttergrense. Noen land opplever imidlertid større press på sin del av yttergrensen enn andre. EU har opprettet flere mekanismer for å bistå disse landene, blant annet gjennom yttergrensebyrået Frontex.

Som Schengen-medlem vil Norge bidra til at alle land i samarbeidet tar sin del av ansvaret for en effektiv og forsvarlig kontroll av yttergrensen. Regjeringen vil derfor videreføre vårt bidrag til Frontex, blant annet i form av to søk- og redningsbåter i Middelhavet, foreløpig frem til sommeren 2016. I lys

av sterkt behov for kapasitet for grensekontroll og registrering av migranter, særlig i Hellas, vil vi vurdere å stille mulig norsk kapasitet til rådighet.

Regjeringen vil delta i de overordnede diskusjonene om Schengen-samarbeidets fremtid. Bedre kontroll av yttergrensen er avgjørende for sikre at samarbeidet består og fungerer godt. Samtidig må det være rom for ivareta sentrale nasjonale interesser, av hensyn til indre sikkerhet og kontroll med migrasjon. Vi vil delta i diskusjonene om å styrke yttergrensekontrollen og å gi oppgaver til Frontex mer generelt, med utgangspunkt i Kommisjonens forslag om smarte grenser og om en europeisk grense- og kystvakt.

Flyktninger og asylsøkere

I 2015 har over en million mennesker søkt beskyttelse i Europa, og det forventes et betydelig antall også i 2016. De fleste ankommer sjøveien fra Tyrkia eller over Middelhavet fra Nord-Afrika. Presset på Europas ytre og indre grenser er stort, og medlemsland har ikke etterlevd felles regler for å behandle asylsøknader og fordele asylsøkere. Det er i norsk interesse at EU lykkes i å etablere en fungerende mekanisme for å fordele flyktninger og asylsøkere mellom medlemslandene.

Kommisjonen ventes å foreslå endringer i reglene for hvilken medlemsstat som er ansvarlig for å behandle en asylsøknad (Dublin-regelverket) våren 2016. Regjeringen vil delta i debatten om regelendringene, og bidra til felleseuropeiske løsninger, i tråd med norske interesser. Vi vil videreføre vårt bidrag til Det europeiske støttekontoret for asyl, EASO, og delta i oppfølgingen av EASOs operasjoner, herunder arbeidet med «hotspots». Vi vil også tilby oss å relokalisere 1500 asylsøkere i 2016 og 2017 gjennom EUs program for relokalisering.

Norges kvote for gjenbosetting av 3 000 syriske flyktninger i 2016, vil inngå som del av den samlede innsatsen i EUs gjenbosettingsprogram.

Vi vil styrke samarbeidet med EU om rask retur av mennesker som ikke har krav på beskyttelse, og prioritere europeisk politisamarbeid mot menneskesmugling. Dette er avgjørende for å nå målet om å motta færre asylsøkere uten beskyttelsesbehov. Regjeringen vil styrke retursamarbeidet med transitte og opprinnelsesland. Vi støtter EUs politikk for en mer helhetlig migrasjons- og returpolitikk, herunder særlig en styrket kobling mellom retur og bistand.

Regjeringen ønsker å videreføre og styrke bruken av EØS-midler på asyl- og migrasjonsfeltet. Tiltak for å styrke kapasiteten og kvaliteten på asylarbeidet i utvalgte mottakerland har høy prioritet.

Årsakene til migrasjon, samarbeid med tredjeland

Migrasjon fra Europas sørlige og østlige nabolag har skapt en langvarig humanitær krise i og rundt Middelhavet. Den langsiktige løsningen er å ta tak i årsakene til at mennesker migrerer og utsetter seg for livsfare på sjøen. Det krever at vi ser migrasjon og bistand i sammenheng, og at vi styrker samarbeidet med utvalgte land som migrantene kommer fra og reiser igjennom på vei til Europa. Norge vil støtte arbeidet med å finne en politisk løsning på konfliktene i Syria og Libya. Regjeringen vil intensivere arbeidet med å hjelpe flyktninger i nærområdet til konfliktene, både gjennom humanitær bistand og mer langsiktig støtte.

I utvalgte land vil Norge støtte tiltak som kan gi personer som oppholder seg i slike tredjeland, for eksempel i Midtøsten, deler av Afrika og Sørøst Asia, et alternativ til det å legge ut på en farlig reise for å prøve å komme til Europa. Vi vil også være positive til deltakelse i europeiske initiativer for etablering av mottaksfasiliteter i sentrale transitte land som asylsøkere kan returneres til innenfor rammene av våre internasjonale og folkerettslige forpliktelser.

Regjeringen støtter arbeidet med å følge opp handlingsplanen mot irregulær migrasjon som EU og Tyrkia ble enige om i november 2015. Migrasjonsstrømmen til Europa via Tyrkia påvirker også migrasjonssituasjonen i Norge, og vi har derfor en interesse av at handlingsplanen gir de ønskede effekter.

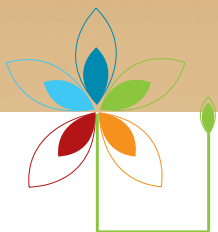
Regjeringen vil være engasjert i oppfølgingen av Valletta-toppmøtet om styrket samarbeid mellom EU og Den afrikanske union om migrasjon, blant annet fra Afrikas Horn (Khartoum-prosessen) og fra Vest-Afrika (Rabat-prosessen). Norge bidrar gjennom EUs Trust Fund til strategiske prosjekter som er valgt ut som oppfølging av Valletta-møtet.

Regjeringen vil blant annet benytte tilskuddsmidler over Justisdepartementets budsjett til å fremme samarbeid om retur med transitt- og opprinnelsesland, samt bidra til å forebygge migrasjon. Tilskudd kan eventuelt gis som samarbeidstiltak med andre europeiske land.

Samarbeid om integrering

Europeiske land står overfor en rekke felles problemstillinger i integreringspolitikken. Et stort antall flyktninger og migranter må i løpet av kort tid finne sin plass i lokalsamfunnene. De trenger bolig, helsestell, utdanning og arbeid. Norge vil bidra i diskusjoner om disse spørsmålene på europeisk nivå. Regjeringen vil også se på hvordan EØS-midlene kan bidra til å styrke mottakerlandenes kapasitet til å integrere flyktninger.

*Arbeidsprogrammet er tilgjengelig elektronisk på www.regjeringen.no/europapolitikk
sammen med en oversikt over sentrale EU-saker i 2016*

Utgitt av: Utenriksdepartementet
ISBN: 978-82-7177-997-9
Publikasjonskode: E-955 B
Design: 07 Media
Trykk: MFA, 02/2016